

Stability and efficiency of coalition governments in Poland and Czech Republic: comparative analysis

The article was dedicated for evaluation of government stability and study of government efficiency of coalition governments in Poland and Czech Republic. To evaluate the compiled index of cabinet efficiency we have used data of such scientific institutions as Freedom House, Economist Intelligence Unit and Political Risk Services International Country Risk Guide. Revealed cabinet stability and cabinet efficiency did not always correlate with each other. In general government efficiency was higher in the period before accession to the EU. It is underlined, that the most efficient coalition governments Poland and Czech Republic were minimum-winning coalitions.

Keywords: coalition governments, minimum-winning coalitions, political parties, Republic of Poland, Czech Republic, comparison

СТАБІЛЬНІСТЬ І ЕФЕКТИВНІСТЬ КОАЛІЦІЙНИХ УРЯДІВ ПОЛЬЩІ ТА ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Стаття присвячена визначенню урядової стабільності та дослідженню ефективності коаліційних урядів в Республіці Польща та Республіці Чехія. Для вимірювання компільованого індексу ефективності урядів було використано дані таких дослідницьких інституцій як Freedom House, Economist Intelligence Unit та Political Risk Services International Country Risk Guide. Встановлено, що показники стабільності та ефективності урядів не завжди корелюють один з одним. В загальному ефективність була вищою в період до вступу в ЄС. Підкреслено, що найбільш ефективні коаліційні уряди Польщі та Чехії є мінімально-переможними коаліціями.

Ключові слова: урядова коаліція, мінімально переможна коаліція, політична партія, Республіка Польща, Чеська республіка, порівняння

Stabilność i skuteczność rządów koalicyjnych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej: analiza porównawcza

Artykuł jest poświęcony ocenie stabilności i badaniu skuteczności rządów koalicyjnych w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Czeskiej. Dla wymierzenia skompilowanego indeksu skuteczności rządowej zostały wykorzystane dane takich instytucji badawczych jak Freedom House, Economist Intelligence Unit oraz Political Risk Services International Country Risk Guide. Ujawnione wskaźniki stabilności i skuteczności rządowej nie zawsze korelują pomiędzy sobą. Generalnie biorąc, skuteczność była wyższa w okresie do przystąpienia do UE. Podkreślono, iż najbardziej skuteczne rządy koalicyjne Polski i Republiki Czeskiej to są koalicje minimalnie zwycięskie.

Słowa kluczowe: koalicje rządowe, koalicje minimalnie zwycięskie, partie polityczne, Rzeczpospolita Polska, Republika Czeska, porównanie

Aktualność tematu niniejszej pracy jest związana przede wszystkim z tym, że procesy integracji i demokratyzacji dokonujące się w Polsce i Czechach, doprowadziły do znaczących zmian w obszarze procesów wewnątrz-politycznych a w szczególności tych, co opisują: skuteczność i stabilność. Bardzo ważnym w ocenie rządów jest okres sprawowania władzy – czy był to okres transformacji politycznej, który kończył się z wstąpieniem kraju do EU, czy był to okres istnienia demokracji konsolidowanej, czyli okres po dołączeniu się kraju do Unii Europejskiej.

Obiekt badania – rządy koalicyjne Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej; przedmiotem badania są rządy koalicyjne w kontekście ich stabilności i skuteczności. Głównym celem niniejszej pracy zostało ocena stabilności i skuteczności rządów koalicyjnych tych krajów.

Dla przeprowadzenia analizy porównawczej rządów koalicyjnych bardzo ważnym jest wyznaczenie stabilności i skuteczności rządowej.

Przeanalizowane czynniki przekładają się na stabilność, a w konsekwencji na długość ich trwania. Ogólnie stosowanym kryterium przy wyróżnianiu danego rządu jest osoba premiera oraz skład koalicji. Warto jednak tak uzyskane zestawienia dopełnić informacjami dotyczącymi trwałości poszczególnych koalicji, zwłaszcza jeśli w ramach takiego samego ich składu dochodziło do zmiany na stanowisku premiera.

Należy zaznaczyć, iż w niniejszym opracowaniu będziemy korzystać z teoretycznych i praktycznych ustaleń ukraińskiego badacza systemów politycznych i rządów A. Romaniuka, który wyróżnia gabinety jednopartyjne oraz koalicyjne. Z kolei gabinety jednopartyjne powstają w formie jednopartyjnych gabinetów większościowych i jednopartyjnych gabinetów

mniejszościowych¹. Gabinety koalicyjne bywają gabinetami większościowymi oraz mniejszościowymi. Większościowe gabinety powstają jako minimalnie zwycięskie koalicję lub koalicję nadwyżkowe.

Stabilność rządu będzie również mierzyć się trwałością jego działania, zaczynając od formalnego mianowania/zatwierdzenia lub uzyskania wsparcia w parlamencie, i do momentu dymisji².

W Polsce pierwsze w pełni wolne wybory odbyły się w 1991 r. W przypadku Czech pierwsze wolne wybory zostały przeprowadzone w 1992 r. jeszcze w ramach większego państwa – Federacji Czechosłowackiej. Od tego momentu zaczynamy analizę rządów koalicyjnych. W opracowaniu opisałem i przebadalem gabinety koalicyjne sformowane i funkcjonujące w latach 1991-2015 w Rzeczypospolitej Polskiej i Czechach, poczynając od gabinetu J. Olszewskiego w Polsce oraz V. Klause w Republice Czeskiej, do końca trwania ostatniego gabinetu koalicyjnego E. Kopacz w Polsce i gabinetu B. Sobotky w Czechach. Gabinet sformowany przez PiS w końcu 2015 r. był rządem jednopartyjnym większościowym, dlatego nie został uwzględniony w niniejszym badaniu³.

Na podstawie analizy różnych sposobów i jednostek obliczania, są przedstawione rezultaty/wskaźniki stabilności rządów Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej w różnych okresach czasowych:

---

¹ A. Romaniuk *Typologia gabinetów rządowych w krajach Europy Zachodniej: analiza porównawcza*, „Czasopismo Lwowskiego uniwersytetu. Seria: Nauki filozoficzne”, 2007. wyd. 10, s. 235 – 244.

² V. Lytvyn *Conceptual Definition of „Cabinet Stability”*, „Scientific Bulletin of Uzhgorod University: Political Science, Sociology, Philosophy”, 2008, Vol. 10, P. 37-42.

³ W. Gizicki *Political Systems of Visegrad Group Countries*, 2012. s. 154, Dostęp: http://www.academia.edu/5973255/Political_Systems_of_Visegrad_Group_Countries_Gizicki_Wojciech_ed [odczyt od 05.11.2016];

Tabela 1. Kształt, przyczyny formowania oraz dymisji gabinetów koalicyjnych w Rzeczypospolitej Polskiej (1991–2015)⁴

Premier gabinetu	Okres sprawowania urzędu	Skład partyjny gabinetu	Typ gabinetu/konstrukcja gabinetu	Partia premiera	Liczba mandatów partii rządowych (skład łączy niższej)	Przyczyny formowania gabinetu	Przyczyny dymisji gabinetu	TGD	TGL	ISR
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
J. Olewski	23.12.1991–04.06.1992	ZChN + PC + PL + PCD	KW/z.	PC	125/460	Wybory parlamentarne	Odmowa w wotum zaufania	161	0,44	0,24
W. Pawlak (I)	05.06.1992–07.07.1992	PSL	JM	PSL	40/460	Rezygnacja z urzędu	Odmowa w wotum zaufania	32	0,09	0,05
H. Suchocka(I)	11.07.1992–28.04.1993	UD + ZChN + PSL + KL/D + PL + PPG* + PCD	GW/MZK/z.	UD	241/460	Rezygnacja z urzędu	Zmiana kompozycji partyjnej	287	0,79	0,42
H. Suchocka (II)	29.04.1993–28.05.1993	UD + ZChN + PSL + KL/D + PPK* + PCD	KW/z.	UD	194/460	Zmiana kompozycji partyjnej	Wotum niufności	29	0,08	0,04
H. Suchocka (III)	28.05.1993–19.09.1993	UD + ZChN + PSL + KL/D + PL + PPG* + PCD	GW/MZK/z.	UD	241/460	Przetłumionowa dymisja	Wybory parlamentarne	111	0,30	0,16
W. Pawlak (II)	26.10.1993–07.02.1995	SLD + PSL	GW/MZK/z.	PSL	303/460	Wybory parlamentarne	Zmiana kompozycji partyjnej	461	1,26	0,22
J. Olewski	06.03.1995–24.01.1996	SLD + PSL	GW/MZK/z.	SLD	303/460	Zmiana kompozycji partyjnej	Skandal polityczny	318	0,87	0,22
W. Cimoszewicz	7.02.1996–2.10.9.1997	SLD + PSL	GW/MZK/z.	SLD	303/460	Przetłumionowa dymisja	Wybory parlamentarne	584	1,60	0,40
J. Buzek (I)	31.10.1997–06.06.2000	AWSP + UW	GW/MZK/d.	AWSP	261/460	Wybory parlamentarne	Zmiana kompozycji partyjnej	936	2,56	0,65
J. Buzek (II)	07.06.2000–18.10.2001	AWSP	JM	AWSP	201/460	Zmiana kompozycji partyjnej	Wybory parlamentarne	491	1,35	0,34
L. Miller (I)	19.10.2001–03.03.2003	SLD + PSL + UP	GW/MZK/d.	SLD	258/460	Wybory parlamentarne	Zmiana kompozycji partyjnej	494	1,35	0,34
L. Miller (II)	04.03.2003–02.05.2004	SLD + UP	KW/d	SLD	216/460	Zmiana kompozycji partyjnej	Rezygnacja z urzędu	418	1,15	0,29
M. Belka	24.06.2004–25.09.2005	SLD + PSL + UP + SDRP*	KW/d.	SLD	171/460	Rezygnacja z urzędu	Wybory parlamentarne	451	1,24	0,31
K. Marciniewicz (I)	10.11.2005–04.05.2006	PS	JM	PS	155/460	Wybory parlamentarne	Zmiana kompozycji partyjnej	174	0,48	0,23
K. Marciniewicz (II)	05.05.2006–10.07.2006	PS + SRP + LPR	GW/MZK/d.	PS	245/460	Zmiana kompozycji partyjnej	Rezygnacja z urzędu	65	0,18	0,09
J. Kaczyński (I)	14.07.2006–13.06.2007	PS + SRP + LPR	GW/MZK/d.	PS	245/460	Rezygnacja z urzędu	Zmiana kompozycji partyjnej	389	1,07	0,52
J. Kaczyński (II)	13.08.2007–19.10.2007	PS	JM	PS	155/460	Zmiana kompozycji partyjnej	Wybory parlamentarne	66	0,18	0,09
D. Tusk (I)	16.11.2007–09.10.2011	PO + PSL	GW/MZK/d.	PO	240/460	Wybory parlamentarne	Wybory parlamentarne	1403	3,84	0,98
D. Tusk (II)	18.11.2011–09.09.2014	PO + PSL	GW/MZK/d.	PO	235/460	Wybory parlamentarne	Rezygnacja z urzędu	1026	2,81	0,70
E. Kopacz	22.09.2014–25.10.2015	PO + PSL	GW/MZK/d.	PO	235/460	Rezygnacja z urzędu	Wybory parlamentarne	398	1,09	0,27
B. Szydło	16.11.2015–czylny	PS	JW	PS	235/460	Wybory parlamentarne	-	-	-	-

Tabela została opracowana na podstawie informacji empirycznej, opracowania własnego i istniejących danych naukowych: Political Institutions in Central and Eastern European countries; Political Institutions in Central and Eastern European countries; Political Institutions in Central and Eastern European countries, 2012, s. 154. Dostęp: http://www.academia.edu/5973255/Political_Systems_of_Vsegrad_Group_Countries, ed. Anatolij Romaniuk, Vitaliy Lytvyn, Nadia Panchak-Bialobloska, 2014, 358 p.; W. Giziński: Political Systems of Vsegrad Group Countries, 2012, s. 154. Dostęp: http://www.academia.edu/5973255/Political_Systems_of_Vsegrad_Group_Countries, ed. Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen: Centre for Social Policy Research,

M. Gallagher Election Indices Dataset / Michael Gallagher. – Trinity College Dublin: Department of Political Science, 2013. – Dostęp: http://www.tcd.ie/Political_Science/staff/michael_gallagher/ELSystems/Docs/ElectionIndices.pdf (odczyt od 05.11.2016);

H. Döring: *Parliaments and governments database (ParGov)*: *Information on parties, elections and cabinets in modern democracies*. Development version, ed. Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen: Centre for Social Policy Research, 2013, Dostęp: <http://dev.parigov.org/> (odczyt od 12.04.2013)

⁴ Wykaz skrótów: TGD – Trwałość gabinetu w dniach; TGL – Trwałość gabinetu w latach; ISR – Indeks stabilności rządowej; np. – niepartyjny (premier, skład gabinetu rządowego); JW – Gabinet jedнопartyjny większościowy; JM – Gabinet jedнопartyjny mniejszościowy; KW – koalicyjny gabinet większości; KM – koalicyjny gabinet mniejszościowy; MZK – minimalnie zwycięska koalicja, NZK – nadzwyczajowo-zwycięska koalicja; T. – rząd techniczny (niepartyjny); d. – konstrukcja rządu koalicyjnego z partią dominującą; z. – zrównoważona konstrukcja rządu koalicyjnego.

Rozpatrując rządy koalicyjne i ich stabilność, nie analizujemy działań ostatnich rządów, a więc rządu B. Sobotky w Czechach i gabinetu jednopartyjnego B. Szydło.

W Polsce istniały cztery gabinety mniejszościowe na czele z J. Olszewskim (1991-1992), H. Suchocką (1993), L. Millerem (2003-2004) oraz M. Belką (2004-2005). Pierwsze dwa rządy były koalicjami mniejszościowymi z konstrukcją zrównoważoną przeważnie dzięki dużej liczbie partii w koalicji. Indeks stabilności rządowej dla dwóch koalicji mniejszościowych z konstrukcją zrównoważoną wynosił 0,23, podczas gdy indeks stabilności rządowej dwóch koalicji mniejszościowych z partią dominującą był na poziomie 0,30. Średni wskaźnik wszystkich gabinetów koalicji mniejszościowych w Polsce został zmierzony i wynosił 0,27. Warto zauważyć, iż wszystkie rządy koalicyjne mniejszościowe zaistniały w Polsce zanim stała się członkiem UE. Po dołączeniu Polski do UE taki rodzaj gabinetów mniejszościowych nie wyłonił się.

Minimalnie zwycięskich rządów w Polsce było 12. Do wstąpienia do UE istniało 5 koalicji minimalnie zwycięskich z konstrukcją zrównoważoną (dwa gabinety H. Suchockiej 1992-1993, W. Pawłaka 1993-1995, J. Oleksy w 1995 r., oraz W. Cimoszewicza 1996-1997) i dwa gabinety koalicji minimalnie zwycięskich z partią dominującą (gabinety J. Buzka 1997-2000 i L. Millera 2001-2003). Indeks stabilności rządowej dla tych 5 koalicji minimalnie zwycięskich z konstrukcją zrównoważoną jest oceniany na poziomie 0,30, zaś dla dwóch gabinetów koalicji minimalnie zwycięskich z partią dominującą na poziomie 0,50. Średni indeks stabilności rządowej dla wszystkich minimalnie zwycięskich gabinetów Polski do 2004 r. wynosił 0,36.

Po przyłączeniu Polski do UE istniało pięć gabinetów koalicji minimalnie zwycięskich z partią dominującą (gabinety K. Marcinkiewicza 2006, J. Kaczyńskiego 2006-2007, dwa gabinety D. Tuska 2007-2014 oraz gabinet E. Kopacz w 2015 r.) dla których indeks stabilności rządowej obliczono na poziomie 0,52.

Z podanej tabeli wynika, że najbardziej trwałymi i stabilnymi rządami koalicyjnymi okazały się gabinety minimalnie zwycięskie z partią dominującą D. Tuska w 2007-2014 r. i gabinet koalicji minimalnie zwycięskiej z partią dominującą J. Buzka w latach 1997-2000. Na podstawie analizy stabilności rządów, które funkcjonowały w Polsce od 1991 r., można wnioskować, iż koalicję rządowe nie były stabilne i trwałe za wyjątkiem dwóch gabinetów D. Tuska i rządu J. Buzka, chociaż warto zauważyć, że koalicja SLD-PSL przetrwała w stanie niezmiennym w latach 1993-1997.

Koalicje stworzone między 1993 r. a 1997 r., oraz między 2007 i 2015 r. istniały w stanie niezmiennym. W obu wypadkach były koalicjami minimalnie zwycięskimi z najwyższym indeksem stabilności rządowej. Najmniej stabilnymi okazały się pierwsze rządy, które były de facto koalicyjnymi rządami mniejszościowymi z konstrukcją zrównoważoną – rządy J. Olszewskiego oraz H. Suchockiej w latach 1991-1993.

Biorąc pod uwagę czynnik ideologiczny formowania koalicji gabinetowych w Polsce i wskaźniki ich stabilności, to warto podkreślić, że ogólnie z udziałem centrolewicowej SLD zostało sformowanych 6 rządów koalicyjnych, z których 3 działały jako koalicję minimalnie zwycięskie

z konstrukcją zrównoważoną, średni indeks ich stabilności wyniósł 0,33. Indeks jednej minimalnie zwycięskiej koalicji z partią dominującą obliczono na poziomie 0,34, jeśli chodzi zaś o dwie koalicje mniejszościowe ich średni indeks stabilności stanowił 0,30. Generalnie rzecz biorąc, średni indeks stabilności rządowej wszystkich gabinetów koalicyjnych z udziałem SLD wyniósł 0,34, przy czym pięć (zdecydowana większość gabinetów SLD) koalicyjnych gabinetów SLD istniała przed przystąpieniem Polski do UE.

Przy udziale prawicy i centroprawicy z PC, UD, AWS, PiS i PO sformułowano dziewięć rządów koalicyjnych. Do wejścia Polski do UE istniały cztery gabinety koalicyjne z udziałem partii prawicowych, z których dwie zostały ukształtowane jako rządy minimalnie zwycięskie z konstrukcją zrównoważoną ze średnim wskaźnikiem stabilności 0,24. Również w tym okresie koalicja minimalnie zwycięska z partią dominującą J. Buzka posiadała indeks stabilności rządowej na poziomie 0,65. Dwie koalicje mniejszościowe uzyskały jedynie 0,14 stabilności. Po wstąpieniu Polski do UE w czasie rządów prawicy i centroprawicy utworzono pięć koalicji minimalnie-zwycięskich, a średni indeks ich stabilności był na poziomie 0,5. Wnioskujemy zatem, że gabinety koalicyjne z udziałem prawicy były bardziej stabilne po przyłączeniu Polski do UE. Średni indeks stabilności rządowej wszystkich gabinetów z udziałem partii prawicowych został obliczony na 0,45. Rządy koalicyjne z udziałem lub dominacją partii prawicowych i centroprawicowych były bardziej stabilne aniżeli koalicje centroprawicy, zwłaszcza po przyłączeniu się Polski do UE w 2004 roku.

Z powyższej analizy wynika, iż po wejściu Polski do UE, stabilność koalicji minimalnie zwycięskich wzrosła z 0,36 do 0,57. Ogólnie, stabilność rządowa i trwałość rządów koalicyjnych, uformowanych po przystąpieniu do UE, wzrosła w porównaniu do okresu transformacyjnego.

Polskie doświadczenie kształtowania rządów koalicyjnych potwierdza fakt, iż najbardziej stabilne koalicję powstają w wyniku zawierania koalicji przez dwóch uczestników, a nie przez trzech (na przykładzie rządu minimalnie zwycięskiego z partią dominującą J. Kaczyńskiego), czterech (koalicyjny gabinet mniejszościowy z konstrukcją zrównoważoną J. Olszewskiego) lub przez siedem koalicjantów (jak w przypadku koalicji H. Suchockiej w latach 1992-1993).

Tabela 2. Kształt, przyczyńny formowania oraz dymisji gabinetów koalicyjnych w Republice Czeskiej (1992–2015)⁵

Premier gabinetu	Okres sprawowania urzędu	Skład partyjny gabinetu	Typ gabinetu/ konstrukcja gabinetu	Partia premera	Liczba mandatów partii rządowych/skład zbry nizszej	Przyczyńny formowania gabinetu	Przyczyńny dymisji gabinetu	TGD	TGL	ISR
1	2	3	4	5	8	9	10	11	12	13
V. Klaus (I)	02.07.1992 – 31.12.1992	ODS + KDU-CSL + ODA + KDS	KW/MZK/d	ODS	105/200	Dymisja	Ogłoszenie niepodległości	179	0,49	0,12
V. Klaus (II)	01.01.1993 – 01.06.1996	ODS + KDU-CSL + ODA + KDS	KW/MZK/d	ODS	105/200	Ogłoszenie niepodległości	Wybory parlamentarne	1230	3,37	0,86
V. Klaus (III)	04.07.1996 – 30.11.1997	ODS + KDU-CSL + ODA	KM/d	ODS	99/200	Wybory parlamentarne	Zmiana kompozycji partyjnej	506	1,39	0,68
J. Tosovsky	02.01.1998 – 20.06.1998	ODS + KDU-CSL + ODA + YC* + n.p.	KM/z (NP)	n.p.	311/200	Zmiana kompozycji partyjnej	Wybory parlamentarne	168	0,46	0,23
V. Spidla	17.07.1998 – 15.06.2002	CSDD	JM	CSDD	74/200	Wybory parlamentarne	Wybory parlamentarne	1408	3,86	0,98
V. Spidla	15.07.2002 – 01.07.2004	CSDD + KDU-CSL + US-DEU	KW/MZK/d	CSDD	101/200	Wybory parlamentarne	Rezygnacja z urzędu	706	1,93	0,49
V. Spidla (I)	04.08.2004 – 30.03.2005	CSDD + KDU-CSL + US-DEU	KW/MZK/d	CSDD	101/200	Dymisja	Zmiana kompozycji partyjnej	236	0,65	0,17
S. Gross (II)	31.03.2005 – 25.04.2005	CSDD + US-DEU	KM/d	CSDD	88/200	Zmiana kompozycji partyjnej	Dymisja	25	0,07	0,02
J. Paroubek	25.04.2005 – 03.06.2006	CSDD + KDU-CSL + US-DEU	KW/MZK/d	CSDD	101/200	Dymisja	Wybory parlamentarne	398	1,09	0,29
M. Topolánek (I)	04.09.2006 – 03.10.2006	ODS + n.p.	JM	ODS	81/200	Wybory parlamentarne	Odmowa w wotum zaufania	29	0,08	0,02
M. Topolánek (II)	09.01.2007 – 24.03.2009	ODS + KDU-CSL + PZ	KM/d	ODS	100/200	Dymisja	Odmowa w wotum zaufania	795	2,18	0,55
J. Fischer	07.06.2009 – 29.05.2010	N.P.	T	N.P.	0/200	Dymisja	Wybory parlamentarne	352	0,96	0,25
P. Nečas (I)	28.06.2010 – 17.04.2012	ODS + TOP09 + WV	KW/MZK/z.	ODS	118/200	Wybory parlamentarne	Zmiana kompozycji partyjnej	649	1,78	0,53
P. Nečas (II)	27.04.2012 – 17.06.2013	ODS + TOP09 + LIBEM (WV)	KW/MZK/z.	ODS	101/200	Zmiana kompozycji partyjnej	Rezygnacja z urzędu	410	1,12	0,33
J. Rusnok	10.07.2013 – 25.10.2013	N.P.	T	N.P.	4/200	Rezygnacja z urzędu	Wotum nieufności	105	0,29	0,09
B. Sobotka	17.01.2014 – czynnny	CSDD + ANO + KDU-CSL + US-DEU	KW/MZK/d	CSDD	111/200	Wybory parlamentarne	-	-	-	-

Tabela została opracowana na podstawie informacji empirycznej, opracowania własnego i istniejących danych naukowych: Political institutions in Central and Eastern European countries: Political institutions in Central and Eastern European countries: A comparative analysis, ed. Anatolij Romanjuk, Vitalij Ljyryn, Nadeia Pandrak-Blahobitolska, 2014, 358 p.; W. Giełcki, Political Systems of Visegrad Group Countries, 2012, s. 154, Dostęp: http://www.academia.edu/5972551/Political_Systems_of_Visegrad_Group_Countries_-_Giełcki_Wojciech, ed. (odczyt od 05.11.2016); M. Gallagher, Election Indices Dataset / Michael Gallagher – Trinity College Dublin : Department of Political Science, 2013. – Dostęp: http://www.triale.ie/Political_Science/staff/michael_gallagher/EI/Systems/Docs/ElectionIndices.pdf (odczyt od 05.11.2016); H. Döring, *Parliaments and governments databases (ParGov)* : Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version, ed. Holger Döring, Philipp Manow – University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2013, Dostęp : <http://dev.parigov.org/> (odczyt od 12.04.2013)

⁵ Wykaz skrótów: TGD – Tworzenie gabinetu w drodze TGL – Tworzenie gabinetu w drodze ISR – Indeks stabilności rządowej; n.p. – niepartyjny (premier, skład gabinetu rządowego); JW – Gabinet jednopartyjny wielkościowy; JM – Gabinet jednopartyjny mniejszościowy; KW – koalicyjny gabinet wielkościowy; KM – koalicyjny gabinet mniejszościowy; NZK – minimalnie zwycięska koalicja; NZK – nadwyzkowo-zwycięska koalicja; T – rząd techniczny (niepartyjny); d – konstruująca rząd koalicyjnego z partią dominującą; z – zrównoważona konstruująca koalicyjnego;

W Republice Czeskiej zostało utworzone trzy gabinety mniejszościowe z partią dominującą i tylko jeden z nich zaistniał w okresie do wejścia do UE – gabinet V. Klause z partią dominującą w latach 1996-1997, którego indeks stabilności rządowej wyniósł 0,68. Po przyłączeniu do UE istniały dwie takie koalicje (gabinety S. Grossa w 2005 r. oraz gabinet M. Topolanka w latach 2007-2009), a średni indeks ich stabilności rządowej był na poziomie 0,29 z czego wynika, iż po dołączeniu się Czech UE, indeks stabilności rządowej gabinetów koalicyjnych mniejszościowych spadł.

Ogólnie w Republice Czeskiej istniało osiem koalicji minimalnie zwycięskich, i dwie z nich zostały sformowane z konstrukcją zrównoważoną a sześć jako koalicje z partią dominującą. Do 2004 r. utworzono dwie koalicji minimalnie zwycięskie (dlatego że dwa gabinety V. Klause istniały w latach 1992-1996, co było spowodowane ogłoszeniem niepodległości Czech 1 stycznia 1993 r.) z partiami dominującymi (gabinet V. Klause 1992-1996 i gabinet V. Spidly 2002-2004). Ich indeks stabilności rządowej wyniósł 0,73. Minimalnie zwycięskie koalicję z konstrukcją zrównoważoną utworzono po przystąpieniu Czech do UE (dwa gabinety P. Nezcasa w okresie 2010-2013), dla których indeks stabilności rządowej oceniony został na 0,43. Po przyłączeniu się Czech do UE zostały także utworzone dwie koalicję minimalnie zwycięskie z partią dominującą (gabinety S. Grossa w latach 2004-2005 oraz J. Paroubeka w latach 2005-2006), dla których indeks stabilności rządowej obliczony został na poziomie 0,23. Średnie wskaźniki indeksu stabilności rządowej dla wszystkich koalicji minimalnie zwycięskich w Czechach wyniósł 0,46, przy czym średnie wskaźniki wszystkich gabinetów koalicji minimalnie zwycięskich (było ich łącznie cztery) jest wyższy niż indeks stabilności rządów minimalnie zwycięskich z konstrukcją zrównoważoną, których stabilność z kolei oceniono na 0,43. W związku z tym, że gabinety minimalnie zwycięskie z konstrukcją zrównoważoną sformowano po przystąpieniu Czech do UE okazały się one być bardziej stabilne niż koalicję minimalnie zwycięskie z partią dominującą, w analogicznym okresie.

Przeważającym rodzajem rządów w Czechach była koalicja minimalnie zwycięska, a najwyższym poziomem stabilności pomiędzy nimi dysponował drugi gabinet V. Klause (1993-1997) z indeksem 0,86, który jest najwyższym wskaźnikiem dla wszystkich gabinetów koalicyjnych w Czechach. Generalnie rzecz biorąc zaczynając od roku 2002 w Czechach uformowano nietrwałe i niestabilne gabinety koalicyjne, co pozwala wnioskować, że wskaźnik stabilności dla wszystkich gabinetów koalicyjnych w Republice Czeskiej obniżył się po przystąpieniu do UE w roku 2004.

Biorąc pod uwagę czynnik ideologiczny formowania koalicji gabinetowych w Czechach i wskaźniki ich stabilności, to warto podkreślić, iż z udziałem centroprawicowej ODS, jako głównej siły prawicowej w spektrum politycznym Republiki Czeskiej, utworzono pięć gabinetów koalicyjnych, i pierwszy z nich był sformowany do wstąpienia kraju do Unii w formacie partii dominującej oraz posiadał najwyższy indeks stabilności rządowej – 0,98. Pozostałe cztery gabinety zostały uformowane po roku 2004, przy czym dwie z nich utworzone zostały jako koalicję

mniejszościowe z indeksem 0,59, a także dwie koalicję minimalnie zwycięskie z indeksem w 0,43. Średnie wskaźniki stabilności z udziałem lub dominacją ODS wyniosła 0,61.

Główna lewicowa partia polityczna Czech, a właśnie CSSD stworzył pięć gabinetów koalicyjnych, z których cztery zostały utworzone jako koalicję minimalnie zwycięskie z partią dominującą, a jeden gabinet był rządem koalicji mniejszościowej z partią dominującą. Ogólnie indeks stabilności rządowej koalicji minimalnie zwycięskich z udziałem centrolewicy z CSSD wynosi 0,32, a indeks jednego rządu mniejszościowego z partią dominującą jest 0,02. Średni indeks stabilności rządowej gabinetów koalicyjnych z udziałem CSSD wyniósł 0,24, co stanowi dwa razy mniejszy wynik w porównaniu do indeksu stabilności rządowej centroprawicy z ODS. W związku z tym nasuwa się wniosek, że rządy koalicyjne centroprawicy z ODS niezależnie od rodzaju koalicji są bardziej stabilne i trwałe niż koalicje z CSSD.

Rolę negatywną w zabezpieczeniu stabilności i trwałości czeskich rządów koalicyjnych odegrał wysoki poziom efektywnej liczby partii parlamentarnych. Wszystkie rządy w Rzeczypospolitej Polskiej i Czechach są bardziej stabilne jeżeli są ukształtowane jako układy koalicyjne z partią dominującą, co jest charakterystyczne dla wszystkich koalicji większościowych w ogóle. Podczas gdy koalicyjne rządy mniejszościowe utworzone przeważnie z konstrukcją zrównoważoną notują znacznie gorsze wskaźniki. Natomiast, jako najmniej stabilne rządy koalicyjne uważa się gabinety koalicji mniejszościowych z konstrukcją zrównoważoną.

Podsumowując możemy stwierdzić, iż najmniej stabilne rządy koalicyjne istniały wówczas w Polsce, gdy gabinety koalicyjne formowały się w ramach systemu semiprezydenckiego i przeważnie zostały ukształtowane jako koalicję minimalnie zwycięskie. Natomiast, indeksy stabilności w Republice Czeskiej są nieznacznie wyższe jak w Polsce.

Po wstąpieniu do UE stabilność i trwałość gabinetów koalicyjnych wzrosła w Polsce, natomiast w Czechach te wskaźniki znacznie spadły.

Należy także zwrócić uwagę na skuteczność opisanych w niniejszej pracy rządów koalicyjnych. Na potrzeby badań naukowych z zakresu skuteczności rządowej, powstało dużo rozpraw, metodyk, mechanizmów oraz praktyk opracowanych przez licznych naukowców – niektóre z nich charakteryzują się jednokierunkowością a reszta to kompleksowe opracowania. Najbardziej przydatne dla przeprowadzenia analizy skuteczności rządów koalicyjnych w Polsce i Czechach są ratingi takich organizacji międzynarodowych jako Freedom House, Economist Intelligence Unit oraz Political Risk Services International Country Risk Guide, które zostały włączone w bazę Banku światowego. W naszej analizie skuteczności my nie bierzemy pod uwagę skuteczność ostatniego jednopartyjnego rządu większościowego w Rzeczypospolitej Polskiej (B. Skrzydło od 2015 r.) oraz minimalnie zwycięskiego rządu koalicyjnego w Czechach (B. Sobotky od 2014 r.). Także, ta statystyka obejmując informację o wskaźnikach Polski i Czech jedynie od roku 1996 (wcześniejsze dane nie są dostępne). Dlatego wprowadziliśmy skompilowany indeks skuteczności rządowej, który przewiduje analizę całego szeregu indyktorów skupionych w granicach sześciu głównych kierunków: głosowanie i odpowiedzialność (wytyczona granica

prawa wyboru realizowanego przez obywateli państwa, a także możliwość wpływania na kształt przyszłego rządu oraz wolność wypowiedzi, zrzeczeń i możliwość zakładania niezależnych środków przekazu informacji); stabilność polityczna (wskaźnik tego jak postrzegana jest złożoność niekonstytucyjnej zmiany rządu oraz przejawy przemocy a szczególnie terroryzmu); skuteczności rządu (określenia jakości działań instytucji publicznych, a także usług które świadczy rząd, poziom wolności w stosunku do presji politycznej, jakość implementacji, wykonanie decyzji przyjętych przez organy władzy wykonawczej); jakość regulacyjna (zdolność rządu do tworzenia i implementacji kierunku działań politycznych w interesach sektora prywatnego); prawo prawa (poziom zgodności rozwoju społecznego-politycznego z przypisami prawa oraz poziom przestrzegania prawa własności, działalności sądowniczej, a także zapobieganie przestępczości i przemocy); kontrola korupcji (zdolność rządu do przeciwstawiania się różnym formom przejawów działań korupcyjnych)[11]. Użyto wyników oznaczonych jako równoległe w czasie, w stosunku do wewnętrznych parametrów skuteczności[39].

Omawiając indykatory skuteczności rządów koalicyjnych Polski i Czech, sytuacja dla każdego wskaźnika skompilowanego indeksu skuteczności w okresie 1996-2015 lat wygląda następująco:

Tabela 3. Skompilowany indeks skuteczności rządzenia gabinetów Rzeczypospolitej Polskiej (1996–2015) według Freedom House, Political Risk Services International Country Risk Guide, Economist Intelligence Group⁶

Premier gabinetu	Okres sprawowania urzędu	Skład partyjny gabinetu	Typ gabinetu/typ konstrukcji	Partia Premiera	Liczba mandatów partii rządowych/ Skład Izby niższej	SIS FRH	SIS PRS	SIS EU	ISR
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
J. Oleksy	06.03.1995 – 24.01.1996	SDU + PSL	GW/MZK/Z.	SDU	303/460	0,90	0,82	0,64	0,22
W. Gimoszewicz	7.02.1996 – 21.09.1997	SDU + PSL	GW/MZK/Z.	SDU	303/460	0,90	0,82	0,64	0,40
J. Buzek (I)	31.10.1997 – 06.06.2000	AWM + UW	GW/MZK/D.	AWM	261/460	0,94; 0,87	0,82; 0,74	0,62; 0,60	0,65
J. Buzek (II)	07.06.2000 – 18.10.2001	AWM	JM	AWM	201/460	0,87	0,74	0,60	0,34
L. Miller (I)	19.10.2001 – 03.03.2003	SDU + PSL + UP	GW/MZK/D.	SDU	258/460	0,85	0,76; 0,74	0,64	0,34
L. Miller (II)	04.03.2003 – 02.05.2004	SDU + UP	KM/D	SDU	216/460	0,85; 0,81	0,74	0,64; 0,60	0,29
M. Bekka	24.06.2004 – 25.09.2005	SDU + PSL + UP + SDP* ⁷	KM/D.	SDU	171/460	0,81; 0,82	0,74; 0,78	0,60	0,31
K. Marchkiewicz (I)	10.11.2005 – 04.05.2006	PS	JM	PS	155/460	0,82; 0,78	0,78; 0,76	0,60; 0,62	0,23
K. Marchkiewicz (II)	05.05.2006 – 10.07.2006	PS + SRP + LPR	GW/MZK/D.	PS	245/460	0,78	0,76	0,62	0,09
J. Kaczyński (I)	14.07.2006 – 13.08.2007	PS + SRP + LPR	GW/MZK/D.	PS	245/460	0,78; 0,77	0,76; 0,77	0,62;	0,52
J. Kaczyński (II)	13.08.2007 – 19.10.2007	PS	JM	PS	155/460	0,77	0,77;	0,62	0,09
D. Tusk (I)	16.11.2007 – 09.10.2011	PO + PSL	GW/MZK/D.	PO	240/460	0,77; 0,79; 0,75; 0,76	0,77; 0,78; 0,75	0,62; 0,65; 0,66	0,98
D. Tusk (II)	18.11.2011 – 09.09.2014	PO + PSL	GW/MZK/D.	PO	235/460	0,76; 0,75;	0,75; 0,71	0,66	0,70
E. Kopacz	22.09.2014 – 25.10.2015	PO + PSL	GW/MZK/D.	PO	235/460	0,69	0,78-	0,67-	0,27
B. Szydło	16.11.2015 – czynnny	PS	JW	PS	235/460	-	-	-	Czynny

Tabela została opracowana na podstawie informacji empirycznej, opracowania własnego i istniejących danych naukowych: Political institutions in Central and Eastern European countries: Political institutions in Central and Eastern European countries: A comparative analysis, ed. Anatoly Romanuk, Vitaliy Lyvyn, Mariia Panchak-Bialobolska, 2014, 358 p., W. Giercki Political Systems of Visegrad Group Countries, 2012, s. 154, Dostęp: http://www.academia.edu/5973255/Political_Systems_of_Visegrad_Group_Countries_Giercki_Wojciech_ed_todczyt_od_05_11_2016i;

M. Gallagher Election Indices Dataset / Michael Gallagher – Trinity College Dublin : Department of Political Science, 2013. – Dostęp: http://www.tcd.ie/Political_Science/staff/michael_gallagher/EISystemsDocs/ElectionIndices.pdf (odczyt od 05.11.2016i);

H. Döring *Parliaments and governments database (ParGov)* : *Information on parties, elections and cabinets in modern democracies*. Development version, ed. Holger Döring, Philip Manow. – University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2013. – <http://dev.parigov.org/> (odczyt od 12.04.2013)

⁶ Tłuszyński odznaczone indeks skuteczności w ostatnim roku sprawowania władzy przez rząd. Ten wskaźnik myrobliczamy w zagadnieniu. Wykaz skrótów: SIS – skompilowany indeks skuteczności; ISR – Indeks stabilności rządowej; np. – niepartyjny (promienny skład gabinetu rządowego); JW – Gabinet technopartyjny większościowy; JM – Gabinet technopartyjny mniejszościowy; KW – koalicyjny gabinet większości; KM – koalicyjny gabinet mniejszościowy; NZK – minimalnie zwycięska koalicja; NZK – nadwyzkowo-zwycięska koalicja; T – rząd techniczny (niepartyjny); d – konstrukcja rządu koalicyjnego z partią dominującą; z – zrównoważona konstrukcja rządu koalicyjnego;

Liczba koalicji minimalnie zwycięskich w Polsce, które zostały poddane analizie wynosi dziewięć, a ich średnie wyniki przedstawiają się następująco: FRH=0,81, PRS=0,77, EIU=0,63. Jeśli chodzi o wskaźniki skuteczności czterech minimalnie zwycięskich rządów do momentu wejścia Polski wynoszą one: FRH=0,88, PRS=0,78, EIU=0,63. W okresie po wejściu Polski do UE przeanalizowaliśmy działania pięciu gabinetów minimalnie zwycięskich dla których indeksy skuteczności zostały obliczone na poziomie: FRH=0,75, PRS=0,75, EIU=0,65. W Polsce występują różnice jeśli chodzi o skuteczność wśród koalicji minimalnie zwycięskich. W Polsce istniały dwa gabinety minimalnie zwycięskie z partią dominującą przed wejściem do UE i cztery koalicje minimalnie zwycięskie z partią dominującą po przyłączeniu się do UE. Wyniki skuteczności dla pierwszych dwóch gabinetów wynoszą: FRH=0,86, PRS=0,74, EIU=0,64, a po wejściu do UE dla minimalnie zwycięskich rządów koalicyjnych z partią dominującą wskaźnik skuteczności zmienił się i wynosił: FRH=0,75, PRS=0,75, EIU=0,65. Średnie wskaźniki dla tych dwóch grup są następujące: FRH=0,80, PRS=0,75, EIU=0,63. Wszystkie dwie koalicje minimalnie zwycięskie z konstrukcją zrównoważoną (rząd J. Oleksego 1995-1996, W. Cimoszewicza 1996-1997) zostały utworzone do wejścia Polski do UE i dla nich wskaźnik skuteczności wynosił: FRH=0,78, PRS=0,82, EIU=0,64, co z kolei pozwala wnioskować, że w Polsce koalicje minimalnie zwycięskie z partią dominującą są mniej skuteczne niż koalicje minimalnie zwycięskie z konstrukcją zrównoważoną.

Skuteczność rządów koalicyjnych Polski do wejścia do UE była wyższa, aniżeli wskaźniki rządów koalicyjnych, ukształtowanych już po przystąpieniu do struktur unijnych.

Biorąc pod uwagę charakter ideologiczny koalicji, bardziej skuteczny był rząd z centrolewicowym SLD, niż rządy centroprawicowych AWS, PiS oraz PO. Zaczynając od roku 1996 (okresu od którego zaczynają się pierwsze informacje o skuteczności rządowej), z udziałem SLD zostały utworzone trzy koalicje minimalnie zwycięskie, z których dwie zaistniały jako rządy z konstrukcją zrównoważoną, a jedna jako koalicja z partią dominującą.

Dwa rządy koalicyjne mniejszościowe też były rządami SLD, dla których skuteczność została obliczona na poziomie: FRH=0,84, PRS=0,77, EIU=0,60. Średni wskaźnik skuteczności dla rządów minimalnie zwycięskich SLD to: FRH=0,88, PRS=0,78, EIU=0,64. Z kolei wskaźnik skuteczności dla koalicji minimalnie-zwycięskich AWS-UW, PiS-LPR-SRP oraz PO-PSL to: FRH=0,77, PRS=0,76, EIU=0,64. Przy czym skuteczność centrolewicy i centroprawicy zależy od okresu funkcjonowania (do lub po wejściu do UE). Dla istniejących do czasu członkostwa w UE trzech rządów SLD-PSL, wskaźniki skuteczności wynoszą: FRH=0,88, PRS=0,79, EIU=0,64, a dla ostatniego rządu minimalnie-zwycięskiego SLD-PSL-UP L. Millera (i dwóch gabinetów koalicji mniejszościowych z dominacją SLD po przystąpieniu do UE –L. Millera w latach 2003-2004 oraz M. Belki w latach 2004-2005) indeks skuteczności został obliczony na poziomie: FRH=0,83, PRS=0,75, EIU=0,62. Centroprawica charakteryzuje się podobną oceną: dla jednego gabinetu minimalnie zwycięskiego z partią dominującą J. Buzka z AWS w latach 1997-2001 ten wskaźnik wynosi: FRH=0,87, PRS=0,74, EIU=0,60, a dla pozostałych

pięciu koalicji minimalnie zwycięskich po przystąpieniu do UE ten sam wskaźnik to: FRH=0,75, PRS=0,75, EIU=0,65.

Z powyższej analizy można wnioskować, że większa skuteczność rządów koalicyjnych występowała przed przystąpieniem do UE, a po nim skuteczność ta spadła. Bardziej skutecznymi rządami okazały się rządy koalicyjne centrolewicy niż rządy centroprawicy, zwłaszcza przed wstąpieniem do UE. W Rzeczypospolitej Polskiej wskaźniki stabilności rządowej nie wywierają wpływu na skuteczność rządową. Najwyższe wskaźniki skuteczności zaobserwowaliśmy u minimalnie zwycięskich rządów z konstrukcją zrównoważoną J. Oleksego i W. Cimoszewicza, chociaż była to jedna i ta sama koalicja partyjna. Minimalnie zwycięskie rządy z partią dominującą D. Tuska okazały się jednymi z najmniej skutecznych rządów, chociaż to były najbardziej stabilne i trwałe gabinety w historii III Rzeczypospolitej.

Tabela 4. Skompilowany indeks skuteczności rządzenia gabinetów Republiki Czeskiej (1996–2015) według Freedom House, Political Risk Services International Country Risk Guide, Economist Intelligence Group

Premier gabinetu	Okres sprawowania urzędu	Skład partyjny gabinetu	Status gabinetu/typ konstrukcji	Partia Premiera	Liczba mandatów partii rządowych/skład izby niższej	SIS FRH	SIS PRS	SIS EIU	ISR
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
V. Klaus (II)	01.01.1993 – 01.06.1996	ODS + CDU-CSL + ODA + KDS	GW/MZK/d.	ODS	105/200	0,91	0,70	0,71	0,86
V. Klaus (III)	04.07.1996 – 30.11.1997	ODS + CDU-CSL + ODA	KM/d.	ODS	99/200	0,91	0,70	0,71	0,68
Josef Tošovský	02.01.1998 – 20.06.1998	CDU-CSL + ODA + US* + n.p.	KM/r. (N.P) ⁷	n.p.	31/200	0,83	0,80	0,59	0,23
V. Špidla	17.07.1998 – 15.06.2002	CSSD	JM	CSSD	74/200	0,83; 0,72; 0,73	0,80; 0,74; 0,77	0,59; 0,57; 0,67	0,98
V. Špidla	15.07.2002 – 01.07.2004	CSSD + CDU-CSL + US-DEU	KW/MZK/d.	CSSD	101/200	0,73; 0,74	0,77	0,67; 0,65	0,49
S. Gross (I)	04.08.2004 – 30.03.2005	CSSD + CDU-CSL + US-DEU	KW/MZK/d.	CSSD	101/200	0,74; 0,75	0,77; 0,78	0,65	0,17
S. Gross (II)	31.03.2005 – 25.04.2005	CSSD + US-DEU	KM/d.	CSSD	88/200	0,75	0,78	0,65	0,02
J. Paroubek	25.04.2005 – 03.06.2006	CSSD + CDU-CSL + US-DEU	KW/MZK/d.	CSSD	101/200	0,75; 0,77	0,77	0,65; 0,67	0,29
M. Topolánek (I)	04.09.2006 – 03.10.2006	ODS + b.p.	JM ⁸	ODS	81/200	0,77	0,77	0,67	0,02
M. Topolánek (II)	09.01.2007 – 24.03.2009	ODS + CDU-CSL + PZ	KM/d.	ODS	100/200	0,79; 0,77; 0,78	0,77	0,67	0,55
J. Fischer	07.06.2009 – 29.05.2010	N.P.	T	N.P.	0/200	0,78	0,77; 0,78	0,67	0,25
P. Nečas (I)	28.06.2010 – 17.04.2012	ODS + TOP09 + VV	KW/MZK/r.	ODS	118/200	0,78; 0,80	0,78; 0,75; 0,71	0,67	0,53
P. Nečas (II)	27.04.2012 – 17.06.2013	ODS + TOP09 + Lidem (VV)	KW/MZK/r.	ODS	101/200	0,80; 0,78	0,71; 0,72	0,67; 0,68; 0,66	0,33
B. Sobotka	17.01.2014 – Czynny	CSSD + ANO + CDU-CSL	KW/MZK/d.	CSSD	111/200	-	-	-	-

Obliczenie przeprowadzono na podstawie: *The Worldwide Governance Indicators (WGI) project* – Dostęp: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp> (dostęp od 12.05.2016); Political institutions in Central and Eastern European countries: A comparative analysis, ed. Anatolij Romanuk, Vitaliy Lyryin, Nadia Panchak-Bialoblińska, 2014, 358 p. do wniosku, iż skuteczność wszystkich koalicji minimalnie zwyciężących w Czechach, których istniab ogólnie (które są przeanalizowane) sześć, ich średnie wyniki różniłyby: FRH=0,79; PRS=0,73; EIU=0,69. Skuteczność dwóch minimalnie zwyciężących rządów do przyłączenia się do UE została obliczona następująco: FRH=0,82; PRS=0,72; EIU=0,68. Po wejściu do UE przeanalizowaliśmy cztery gabinety minimalnie zwyciężące dla których indeksy skuteczności zostały wymierzone: FRH=0,77; PRS=0,74; EIU=0,69. Warto dodać, iż stabilność rządów minimalnie zwyciężących po wstąpieniu Czech do UE spadła do indeksu 0,33, gdy w ogóle rzecz biorąc indeks stabilności rządowej wszystkich koalicji minimalnie zwyciężących zaczynając od 1993 r. wyniósł 0,50%, a rządy minimalnie zwyciężskie V. Klause oraz V. Špidly do wstąpienia Czech do UE posiadali indeks w 0,68%, odpowiednio w ten czas koalicję minimalnie zwyciężkie były o wiele bardziej stabilne.

⁷ N.P. – gabinet niepartyjny.

⁸ JM – Gabinet jednopartyjny mniejszościowy.

Skompilowany wskaźnik koalicyjnego rządu mniejszości V. Klause do wejścia do UE został obliczony jak: $FRH=0,91$, $PRS=0,70$, $EIU=0,71$, a po wejściu do UE wskaźniki skuteczności dwóch koalicji mniejszościowych wyniosły: $FRH=0,76$, $PRS=0,77$, $EIU=0,66$. Przy czym gabinet mniejszościowy V. Klause był o wiele bardziej stabilny w porównaniu do dwóch gabinetów mniejszościowych, ukształtowanych po wstąpieniu Czech do UE z indeksem stabilności rządowej 0,68 przeciw indeksu 0,29 w ostatnich dwóch rządów.

W Czechach nie zaobserwowaliśmy różnicy istotnej w skuteczności rządów minimalnie zwycięskich z partią dominującą, których było cztery, i dwóch rządów minimalnie zwycięskich z konstrukcją zrównoważoną (dwa gabinety P. Neczasa w latach 2010-2013), dlatego skompilowane wskaźniki skuteczności tych trzech organizacji analitycznych podają następujące wyniki: dla koalicji minimalnie zwycięskich z partią dominującą indeks skuteczności rządowej jest: $FRH=0,79$, $PRS=0,76$, $EIU=0,67$, a dla rządów z konstrukcją zrównoważoną: $FRH=0,79$, $PRS=0,72$, $EIU=0,67$. Oprócz tego, te dwa rządy minimalnie zwycięskie z konstrukcją zrównoważoną zaistniały po wchodzeniu Czech do UE.

Więc, biorąc pod uwagę charakter ideologiczny koalicji, to rząd był bardziej skuteczny w którym brał udział albo uczestniczył centroprawicowy ODS, niż rządy centrolewicowych CSSD. Zaczynając od 1996 r. (okresu w którym zaczynają się pierwsze dane o skuteczności rządów), za udziału ODS było sformowano trzy minimalnie zwycięskie koalicję, dwie z których, jak już wspominaliśmy, były konstrukcjami zrównoważonymi wskaźniki których są następujące: $FRH=0,83$, $PRS=0,71$, $EIU=0,68$, gdy wskaźniki skuteczności dla koalicyjnego gabinetu mniejszości V. Klause obliczone jak: $FRH=0,84$, $PRS=0,74$, $EIU=0,69$. Średnia skuteczność dla koalicji w jakich brała udział ODS jest następująca: $FRH=0,84$, $PRS=0,73$, $EIU=0,69$. Koalicję z dominacją CSSD nie są na tyle skuteczne o czym świadczą następujące dane: trzy minimalnie zwycięskie koalicję otrzymały taki rezultat – $FRH=0,75$, $PRS=0,77$, $EIU=0,65$, a wynik jednego gabinetu mniejszościowego na czele z S. Grossem: $FRH=0,75$, $PRS=0,78$, $EIU=0,65$, co jest wiele mniej niż średnie wskaźniki dwóch koalicji mniejszościowych z udziałem ODS. Oprócz tego, rząd minimalnie zwycięski V. Klause z ODS stosownie wybranej nami metodologii jest najbardziej skuteczny wśród wszystkich rządów Czech zaczynając od 1996 r. z wskaźnikami: $FRH=0,91$, $PRS=0,70$, $EIU=0,71$, a najmniej skutecznym rządem okazał się rząd minimalnie zwycięski z partią dominującą V. Spidly z wynikiem: $FRH=0,74$, $PRS=0,77$, $EIU=0,65$. Średnio dla rządów centrolewicowych CSSD wskaźnik skuteczności został obliczony: $FRH=0,75$, $PRS=0,77$, $EIU=0,65$. Wnioskujemy, że koalicję w których dominowała lub uczestniczyła centroprawicowa ODS byli bardziej skuteczne niż rządy centrolewicy CSSD.

Otóż, indeks stabilności rządowej koreluje ze skutecznością rządów koalicyjnych, świadectwem czego jest działalność pierwszego gabinetu koalicyjnego V. Klause z indeksem stabilności rządowej 0,86, który jest najwyższy wśród wszystkich gabinetów Republiki Czeskiej. Obliczając skuteczność nie tylko rządów koalicyjnych zwróciliśmy uwagę na to że najwyższe wskaźniki skompilowanego indeksu skuteczności rządu pokazują nie tylko jedynie drugi

minimalnie-zwycięski rząd z partią dominującą i koalicyjny gabinet mniejszościowy z partią dominującą V. Klause (1993-1997), a także dwa gabinety koalicji minimalnie zwycięskiej z konstrukcją zrównoważoną P. Neczasa (2010-2013). Najmniej skutecznym był koalicyjny gabinet mniejszościowy niepartyjnego J. Tosowskiego i jednopartyjny rząd mniejszościowy M. Zemana (1998-2002) z CSSD, który przetrwał przez całą kadencję parlamentarną i posiadał najwyższy wskaźnik stabilności rządowej, i jednocześnie charakteryzował się przeciętną skutecznością.

Możemy stwierdzić, iż najmniej stabilne rządy koalicyjne istniały w Polsce wówczas, gdy gabinety koalicyjne formowały się w ramach systemu semiprezydenckiego i przeważnie zostały ukształtowane jako koalicję minimalnie zwycięskie. Natomiast indeksy stabilności w Republice Czeskiej są nieznacznie wyższe jak w Polsce.

Po wstąpieniu do UE stabilność i trwałość gabinetów koalicyjnych wzrosła w Polsce. Natomiast w Czechach te wskaźniki znacząco spadły.

Wnioskując, konstatujemy że w ogóle skuteczność rządów koalicyjnych była wyższa do przystąpienia Czech do UE, a po tym nieco spadła. Rządy minimalnie zwycięskie były bardziej skuteczne w porównaniu do rządów mniejszościowych. Centrolewicowe rządy koalicyjne okazały się bardziej efektywne w porównaniu z rządami koalicji centroprawicowych w Polsce. Natomiast w Republice Czeskiej wyższe wskaźniki skuteczności rządowej wystąpiły w gabinetach sterowanych przez centroprawicę.

W wyniku operacjonalizacji wymienionych danych empirycznych dochodzimy do wniosku, iż wyższe wskaźniki skuteczności rządów koalicji minimalnie zwycięskich, tak samo jak rządów koalicji mniejszościowych wykazują rządy koalicyjne Polski, zwłaszcza w okresie do wstąpienia Rzeczypospolitej do UE.

Bibliografia

1. S. Białobłocka *Parametry skuteczności w ocenie działań rządu: na przykładzie krajów Europy Środkowej i Ukrainy* w: Transformacje ustrojowe w Europie Środkowej i Wschodniej, red. Z. Białobłocki i A. Romaniuk, Kutno, 2012. – S. 25-44.
2. H. Döring *Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version*, University of Bremen : Centre for Social Policy Research, 2013. – Dostęp : <http://dev.parlgov.org/>
3. M. Gallagher *Election Indices Dataset* – «Trinity College Dublin: Department of Political Science», 2013. – Dostęp : http://www.tcd.ie/Political_Science/staff/michael_gallagher/ElSystems/Docts/ElectionIndices.pdf
4. D. Kaufmann *Aggregating Governance Indicators*, World Bank Policy Research Working Paper, 1999, nr. 2195, 39 p.
5. M. Lopata *Stabilność rządowa i czynniki stabilności rządowej w Republice Czeskiej*, „Filozofia i politologia w kontekście kultury współczesnej”, 2012. Wyd. 4 (1), S. 121–129.

6. V. Lytvyn *Conceptual Definition of „Cabinet Stability”*, „Scientific Bulletin of Uzhgorod University: Political Science, Sociology, Philosophy”, 2008, Vol. 10, P. 37-42.
7. *Political institutions in Central and Eastern European countries: A Comparative analysis*, ed. Anatoliy Romaniuk, Vitaliy Lytvyn, Nadia Panchak-Bialoblotska, 2014, 358 p.
8. A. Romaniuk *Typologia gabinetów rządowych w krajach Europy Zachodniej: analiza porównawcza*, „Czasopismo Lwowskiego uniwersytetu. Seria: Nauki filozoficzne”, 2007. wyd. 10, s. 235 – 244.
9. *The Worldwide Governance Indicators (WGI) project* – Dostęp: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>
10. W. Gizicki *Political Systems of Visegrad Group Countries*, Trnava – Lublin 2012. s. 154 Dostęp: https://www.academia.edu/5973255/Political_Systems_of_Visegrad_Group_Countries_Gizicki_Wojciech_ed